

A mese és az olvasás

A mese – az egyszerű állatmeséktől a nagy tündérmesékig – a kisgyermek érzelmi, értelmi és etikai fejlődésének egyik legfőbb segítője. A gyermekpszichológusok szerint azok a gyerekek válnak valódi olvasókká, akiket a mesék vezettek be a belső képek adta örömök és vigasztalás, indulati feloldás világába.

A mese tájékoztatja a kisgyermeket életkorának megfelelően képi és konkrét formában a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyairól és ezeknek megfelelő viselkedésformákról. Értő módon visszaigazolja a kisgyermek természetes szorongását, és egyben feloldást, megoldást kínál.

A tárgyi világot is megelevenítő, átlelkesítő szemléletmódja és az ehhez társuló, szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világ képe – csodákkal és átváltozásokkal – életkorilag pontosan megfelel a kisgyermek szemléletmódjának és világképének. Így a mese nem elvezet a mélyebb értelemben vett pszichikus realitástól és a külvilágra irányított megismerési törekvésektől, hanem éppen ráébreszt ezekre az életkornak megfelelő módon.

A mese nyelvi ritmusa és dallama, szóhasználata, képei, és ismétlései olyan formai elemek, melyek a mesét egyfelől az anyanyelvhez kötik – ennek következtében a mese az anyanyelvi fejlesztésben is kiemelkedő szerepet játszik – másfelől kisgyermekkorban a leghatékonyabb művészi hatóerőt képviselik a zenei és mozgásművészetek mellett.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a mesehallgatás elengedett állapotában eleven belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozásnak legfontosabb formája. A külvilágból és a személyiség saját belső világából nyert benyomások és az ezek nyomán előálló indulatok, vágyak, szorongások, feszültségek ebben a belső képalkotási folyamatban tagolódnak, rendeződnek, újra és újra feloldódnak. Ez a tevékenység hivatott arra, hogy mindig helyreállítsa a pszichikus egyensúlyt, képessé tegye lelki életet az új benyomások fogadására és azok újrafeldolgozására.

A mindennapos mesélés a kisgyermek mentálhigiénéjének elmaradhatatlan eleme. A mese erkölcsi nevelőereje nem valamiféle tanulság levonásában nyilvánul meg. Ellenkezőleg, ez csak lerontja hatását. A mese a hőssel való érzelmi azonosulásra készítet, miközben a hallgatót bevonja a cselekménybe, s így teszi érzelmileg átélhetővé az erkölcsi összefüggéseket. Ez a belső képteremtés az olvasás előiskolája, azaz része az olvasóvá válás folyamatának.

Könyvtárosok, pedagógusok számára szükséges az e tárgyban szerzett ismeretek állandó, folyamatos gyarapítása a legkülönbözőbb formában. Ezt hivatott elősegíteni sajátos eszközeivel a múzeum és a könyvtár.

Kiállítások a meséről

A mese, a mesehallgatás, majd meseolvasás kitüntetett szerepet kap a kisgyermek életében, fejlődésében. Számos publikáció, tanácskozás témája a mese és a gyermek kapcsolata.

Az OPKM nagyszabású kiállítást rendezett „*Mesevarázs a Tündérpalotában*” címmel 2006. június 24-én, a Múzeumok Éjszakája alkalmából. A Könyves Kálmán körüti épület Dísztermében a Könyvtári Főosztály és Múzeumi Osztály közös kiállítás keretében mutatta be az intézmény egyik külön egységét, a gyermek- és ifjúsági irodalom gyűjteményét. Az időszaki kiállítás az állomány mesekönyveinek egy részén keresztül igyekezett bemutatni a mesék csodálatos világát.

A kiállítás 3 tematikus egységből állt:

1. Az éjszaka sejtelmes világának mesemotívumait (álom-alvás, éjszaka-éjféli, Hold-csillagok, tündér-manó, tűz-varázslat) tartalmazó művek.
2. Válogatás a magyar mesekönyvek történetéből a kezdetektől napjainkig.
3. Válogatás az Európai Unió országainak mesekönyveiből és mesefiguráiból.

A kiállítás rövid áttekintést adott a mese mibenlétéről, történetéről, külön kiemelte a legfontosabb tudnivalókat a magyar népmeséről. Az első részben a felnőttek számára írott mesekönyvek is helyet kaptak. A tárlókban elhelyezett könyvek mellé bekerültek azok a jelmezek, bábok és a könyvtárosok kezűességét dicsérő illusztrációk is, melyek jól illeszkedtek a feldolgozott témához (tündérek, Hold, csillagok stb.).

A teremben külön paravánokon helyeztük el azokat a rajzokat, amelyeket iskolás és óvodás gyermekek készítettek. Gazdag színvilágukkal jól kiegészítették a könyvkiállítást. Köszönettel tartozunk a budapesti V. kerületi Balaton utcai Óvodának, mert a kiállítás idejére kölcsönadták a gyermekek által szabadidőben készített festményeket, melyek tartalmi ábrázolása és gazdag színvilága jól illeszkedett a könyvkiállításhoz. Külön köszönjük Soós Anikó óvónőnek és óvodásainak (Magnucz Rita, Sas Boglárka és Varga Zoltán) a kiállítás megnyitóján előadott rövid meséjüket, mellyel nagy sikert arattak. Ugyancsak köszönjük az V. kerületi Szemere Bertalan 12 Évfolyamos Iskola könyvtárostánárainak (Gazda Anna, Somlyódi Jánosné Anikó néni) azt a segítséget, hogy a több éve az iskolában gyűjtött gyermekrajzokat felajánlották a kiállítás időtartamára. A színvonalas, több rajztechnikát is bemutató gyűjtemény jól tükrözte a gyermeki képzelet színes világát.

A könyvtár másik említésre méltó kamara-kiállítása, a *Népmese Napja* (szept. 30.) alkalmából rendezett *Benedek Elek Emlékkiállítás* a Honvéd utcai épület előterében és folyosóján látható.

Benedek Elek (1859–1929) a magyar gyermekirodalom egyik megalapítója volt. Saját műveivel, verseivel, ifjúsági műveivel, színdarabjaival, mesegyűjteményeivel, átdolgozásaival a magyar ifjúsági irodalom klasszikusa lett. Jelentős mértékben hozzájárult az ifjúság hazafias szellemű neveléséhez és történeti ismereteinek bővítéséhez.

A kiállítás átfogóan bemutatja Benedek Elek életművét: újságíróként, politikusként, meseíróként, történetíróként, elbeszélő- és drámaíróként. Külön helyen

szerepelnek folyóirat-szerkesztései – a *Nemzeti Iskola*, a *Néptanítók Lapja*, jelentős gyermeklapjai: a *Cimbora*, *Az Én Újságom*, a *Jó Pajtás*, és a *Kis Világ* egy-egy példánya, valamint tankönyvei és mesegyűjteményei. (Megtekinthető a könyvtár nyitvatartási idejében 2006. december 31-ig.)

A kiállításokat az OPKM munkatársai készítették: Szabóné Gellért Ágnes, Varga Kovács Amarilla, és szakértőként dr. Fehér Katalin. Köszönetet mondunk mindazoknak a kollégáknak, akik hathatósan segítettek a kiállítás készítőinek munkáját.

Varga Kovács Amarilla

Felhasznált irodalom

Pedagógiai lexikon 2. kötet. Főszerk.: Báthory Zoltán, Falus Iván. Bp.: Keraban Könyvkiadó, 1997. 460 p.

Mesekönyvek az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum gyűjteményéből